

Nro. 19.

A' FELS. R. CSASZARNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBÖL.

Költ Bétsben, Pénteken Septembereck 30-ik napján
1802-ik esztendőben.

Francia Respublika.

Párisból Augusztus 19-dikén. A' ma ki jött
Moniteurben ezek olvastatnak a' *Génuai* tikkely
s. att:

„Azok a' ragadozások, a' mellyeket az Al-
gieri Fejedelem, o' hónapok alatt az Europeiak
ellen el követett, már lástromba vétettek. Is-
lő ezt a' közönség' szemei eleibe terjesztépi. A'
ki ezt olvassa, nem tudja, hogy ezen Barbarus-
nak ragadozásra való hajlandóságát tsudálja e'
inkább, vagy az ő vakmerő bátorságát, a' melly
szerént magát talám éppen az egész világurának
lenni képzelvén, minden más uralkodókkal, mint
adófizetőivel a' szerént bánik. Az Afrikai, és

vélle azon egy Muhamed vallásán lévő Státusok közzül is néhányra adót vetett. Az ő szemei előtt semmi szent nintsen. Itt következik az ő 6 hónapok alatt való ragadozásainak laifroma: —

„*Hollandia, Swétzia, és Dánia*, le fizették néki a' két elstendei hátra lévő ajándékokat, a' mellyek az ő Kötésse ereje szerént mind egygyütt 75 ezer kemény talléroból állottak. — Spanyol ország 5 hadi hajót küldött vólt el Algier ellen, hogy 3 kereskedő hajót, mellyek ott fogva vóltak, vizsza kéresse. Ez nem tettvén a' Fejedelemnek: néki 60 ezer, két első Ministerinek 20 ezer, az Udvari 'Sidónak 5 ezer, a' 3 kereskedő hajókért 20 ezer, és külömbkülömb ajándékokban 40 ezer Piaftereket fiztett Spanyol ország, tsak hogy a' vélle való hadat elkerülje; mind ezeken kívül egy fegyveres frégátot is ajándékozott néki, a' melly 20 ezer Piaftereket ér. — Angliától, néhány el fogott hajók terheiknek vizsza = adásokért 180 ezer Piaftereket kíván, olyan fenyegetődzés mellett, hogy ha Anglia ezen summát 4 hónapok alatt le nem fizeti, tehát hadat fog ellene izenni. — A' Frantzia Respublikától a' közönséges ajándékokon feljül, a' mellyeket 35 ezer Piafterekre lehet tenni, különösön még 200 ezeret kíván. — Hasonló felesleg való ajándékban kíván Swétziától 50 ezer, Dániától pedig 4 hónapok alatt 100 ezer Piaftereket, 's az utolsó-tól még egy akkora hajót is, a' melly leg alább 12 ezer Piafterekre betsültethessék. — Az Algieri rabló hajók fogfágába esett Portugallus hajókon, 3 száz tizenkét emberek vóltak. Ezeknek elbotsátatásokért felette sokat kíván az Algieri Fejedelem. Ezen rabfzolgák között van nevezetesen egy Portugallus Admirálnak is a' fia: ezt nem akarja ki adni 200 ezer Piaftereken alól. A' 312 fogjok közzül égynek = égynek váltságát leg alább lehet 2000 Piafterekre tenni: a' melly mind egy-

gyütt egy 624 ezer Piafterekből álló summa; pedig e' mellé leg alább lehet még külömbkülömb ajándékokban 20 ezeret számlálni. Az el fogatott Portugallus Frégát leg alább 50 ezer, és a' 7 kereskedő hajók leg alább 120 ezer Piaftereket érnek. — Végezetre azon 75, Génuai, Nápolyi, és másunnan való emberek váltságát is, a' kik minnyáján rabfzolgaságra estek az Algieriekhez, tethetjük leg alább 187 ezer Piafterre. — Ezek szerént 6 hónapok alatt *egygy millió nyoltz száz tizennyoltz* ezer Piafterektől fosztja meg ez a' Barbarus Fejedelem az Európai meg nevezett Státusokat. A' maga Afrikai szomszédjaitól is többet fel tsikórt egy milliónál.

Első Konzúl Bonaparte, a' múlt Aug. 15. d. kén érte el élete' 34. dik esztendejének első napját. — Az ő ditséretére ezeket hordja elő egy Párisi író: — „

„Ha meg gondoljuk, hogy mi vólt Frantzia ország ez előtt 3 esztendőkkel, és mi most: lehetetlen hogy ne almélkodjunk annak az embernek tálentomain, a' ki ily rövid idő alatt, az országlásnak módjába, a' rendet és egygye éget, visszahozta, a' ki egy leg tekervényesebb hadakozást el tudott tsendesíteni, és a' ki, a' mi leg nagyobb, a' Francziákat magok magokkal, a' valálással, és az éggel, ösfze békéltette, és magát ő felettek, mint valamelly óltalmazó lélek, fel emelte. Az Első Konzúlnak minden lépései, megannyi pirongatózások az előtte vólt Direktorok ellen, és mint = egy e' képpen kiáltanak ellenek: *Néktek is így kellett volna tselekednetek!* Ily sokat tehet égyetlenegy jó fejű és jó indulatú ember, ha akar. Még az ellenségei is Bonaparténak bámulva állanak, és így izollanak: *Melly derék ember ez! melly igazságosok ennek minden tselekedetei!* „

Külföldi dolgokra ügyelő Minifter Talleyrand ilyen szavakkal tudósította a' külföldi udvaroknál lévő Frantzia Köveleteket azon változásokról, a' mellyek a' Frantzia Konstituzióban tétettek: — „Minden Europai Hatalmasságoknak kedves lehetett az, hogy a' Frantzia Fő Magistratuális méltóságok hólig tartókká tétetődtek, minthogy a' jelenvaló Országglás módjának meg erősfittetésére, és a' békeségnek állandó lábra való állittatására, csak ez volt egygyetlen = egy eszköz, &c.“

Cahors és *Baumont* között egy valami 40 mérföldnyi ki terjedésű vidéken, igen ritka természeti történet adta magát az idén elő. Az égen egy szép tiszta láng szemléltetett valami 5 minutányi idő alatt dél utáni 2 óra tájban, a' mellyet egy nagy tsattanás követvén, a' Beaumonti völgyben lévő malom helyéből ki vette-tett és öszsze rontatott. Azt tartják, hogy földrendülés okozta volna a' történetet, a' mellynek az ideji nagy hőség lett volna az oka, a' melly rendkívül való hőség néhány hetektől fogva tart Frantzia országban is.

Páris városa a' Belső Minifter felvetése szerint eddig minden esztendőnként 5—6 millió Livrát költött arra, hogy ivóvize lehessen, még is nem kevés fogyatkozást szenvedett minden nyáron; most egy Konzularis végzés adattatott ki ugyan ezen Minifternek javaslására, a' melly szerint az *Oureq* nevű patak három esztendőnek lefolytok alatt bé fog Párisba vétetetni. Az errekivántató költségnek megszerezethetése végett, a' Párisba bé jövő borra vetetett nagyobb taxa. A' munkához a' jövő Sept. 23. dikán kezdenek hozzá.

Nagy Britannia.

Azon haragos szavakkal írott előadásra, a'

mellyel a' *Parisi Moniteur* (mint a' M. Kurir 250 és 251 = dik lapján is olvastatott) a' Londoni Ministeriális részben lévő Ujságírókat megintette, még eddig a' *Sun* nevű Londoni újság felett leg mértékletesebb hangon.

„A' *Parisi Moniteur* (igy szól ez a' Londoni *Sun*) hófezas előadást adott ki, mellyben hevesen ki kért a' Londoni újságok ellen, azért, hogy ezek igen nagy szabadsággal rosfalgatiák azon dolgokat, a' mellyek Frantzia országban mostan naponként történnek. Mi (t. i. a' *Sun* írói), bár melly féltői légyünk is azon megbetsülhetetlen privilégiumnak, a' mellyel az Anglus nemzet ezen tekintetben ditekedhetik: tsakugyan magunk is helybe nem hagyhatjuk azon módot, a' hogy némely írónk a' Frantzia országú újontani változásokról beszéltetnek; és kézzek vagyunk megvalani, hogy a' *Moniteur* panaszai, némely tekintetben igazságosok vólnának, ha ugyan ő egy szersmind azt is nem erőltette vólna, hogy a' *Parisi* tudva lévő Septemberi öldökléseknek, *Lyon* várossa' Izerentéilenségeinek, 's több más Frantzia városok Izenvedéseiknek, a' mi régi Ministereink voltak légyen gegeresztő okaik. Egy ilyen vádat meg táfolni, nekünk kötelességünk. Mi is azt tartjuk, a' mit a' *Moniteur*, hogy két öfsze békéletti nemzetekhez, az egymást engesztelő beszéd illik, a' mellyel élni mi mind annyiszor el sem is múltattuk, valahányszor a' Frantzia ország(ószékről szólnani alkalmatoflagunk volt. Külömben meg nem maradhatunk egygyütt békelléges állapotban, hanemha az egyenellég és egymás engesztelése úján maradunk. Azonközben fájdalommal kéntelenítettünk meg jegyezni, hogy a' *Parisi Moniteur* íróját (nem ilyen indulat lelkesíti. Ő, mind a' régi mind mostani Ministereinket, érdemetlenül vádólja. Az Angliai Ország(ószék, minden féle környülállások között

iszonyodik a' haramiáskodástól és az öldökléstől. Mi tellyességgel nem gondoljuk, hogy leg kissebb fundamentoma is volna azon dolgoknak, a' miket a' *Moniteur*, *Jersey* szigetéről és az Emigránsokról mondott Egyáltalában hamiss fundamentomon építi állatásait a' Párisi Konzuláris újság, midőn azt mondja, hogy a' Londoni *Times* nevű újság, a' Ministerek vigyazása alatt jön ki, 's hogy következésképen az Anglus Ministerek előre mindent helybe hagynak, a' mi azon újságban ki jön. Nintsen ennél egy hamissabb feltétel. Ha ez igaz volna, a' mostani Ministereinknek mind azokat helybe kellene hagyniok, a' mikkel ez az újság az ő előttök volt Ministereket gyalázza, és a' mikkel naponként azon nagy emberellen (*Pitt* ellen) ki botsátkozik, a' milyen még soha, sem egy országban, sem egy század alatt nem volt (!), és a' kinek talentomaival csak, az ő maga önnön haszonkeresés nélkül való volta és magaviseletének hozzájárúlhatatlansága, mérekezhetik öszsze. "

Némely Londoni újságok annyira mennek, hogy Bonapartét a' Frantzia nemzet ditsőssége és hatalma Tűtorának (gondviselőjének) nevezvén, volta képpen meg szollitják, és azon sohajtoznak, hogy: vajha Bonaparte a' *Vestminsteri* népfelőlészék elbe terjelztvén panaszait, mutatná meg az ellene való vádoknak fundamentum nélkül való voltokat; mert elhitetheti magával bizonyoson, hogy ott egyenes igazságot fognának néki szolgáltatni. — Így ír a' mingyár említett *Times*, *Morning = Chronicle*, *Morning = Post*, és több más Londoni újságok. —

Elleoben találatnak közöttök olyanok is, a' kik a' napokban nem állották azt erőssíteni, hogy az Aug. 15 = dikén volt nagy innepi audenzlián az Elő Konzul nem mérészelt volna az

ott lévő Anglus Agens szemibe nézoi, (A' fő rangú Anglus Követ még nincs Párisban).

Az a' *Moniteurben* ki jött tikkely, a' melyre a' feljebb elő hozott *Sun*, igen mértékletesen felelt, olyan nagy felindulást okozott volt Londonban, hogy némelyek a' Bánkó béli obligátiók betsének akkori egyszeriben való nagy lezárását is, azon tikkelynek tulajdonították.

Kapitány *Barlow*, a' ki néhány hadi hajókkal az Algieri Fejedelem ellen Gibraltár alól ki evezett volt, már oda ismét visszafra evezett, minnekutánna ígéretet tett neki a' Fejedelem, hogy minden kárunkat meg fogja fordítani, és magát ezután másként fogja viselni. — (Ezen ígéretéről a' nevezett Fejedelemnek, még másunnét semmit nem hallottunk). — A' Portugallulók néhány hadi hajókat küldöttek ki ellene. Mint értetük, a' Frantzia Első Konzúl is meg hívta a' Génuai országlófizéket, hogy hajókat fegyverkezten, és készítsen ezen ragadozó Fejedelemnek meg zabolázására.

A' *Londoni* újságokban egy levél olvassatik, a' melyet egy halálra ítéltetett Káplár küldött Dublinból Londonba a' feleséginek, még pedig úgy intézván el küldésének idejét, hogy az akkór vegye ezen levelet, mikor ő a' világból már ki végeztetett. — A' levél foglalata ez: — „Ajánlom köszöntésemet. Ha ezen soraim, jó egészségben találjak, örvendek: én magam jól vagyok. Egyszersmind szükség tudtadra adnom, hogy én-gem tegnap fel akasztottak: bóldog halállal múltam ki, és az emberek sajnállottak. Légy jó emlékezettel felöllem, és mond meg gyermekeidnek is, hogy ők is emlékezzenem meg rollam. Ejj szerentsesen: én pedig maradok holtam' napjaig hiúséges férjed.“

Pitt volt miniferről azt írják, hogy minis-
tersége alatt annyira el merült volt a' Státus'
dolgaiba, hogy azok között magabázanak kör-
nyüállásairól csaknem egészen el felejtkezett,
annyira, hogy most már *Hoolwood* nevű szép falusi
főzágát borsította legyen 35 ezer font sterlinge-
kért áruba, hogy hitelezőit a' nyakáról eltaszit-
hassa.

Az Északi Amerikai Anglus tartományoknak
délre fekvő részeikben, igen veszedelmes öszsze-
esküvésbe elegyítették magokat a' Fekete rabszol-
gák. A' volt a' fel-tett tzejok; hogy a' Fejér
Iakosokra rohanván, azokat mind meg öldököl-
jék, és csak a' fiatal fejér népet hagyják meg a'
népese és kedvért életben, a' magok ifjainak
akarván azokat feleségül adni. Leg veszedelme-
sebb környüállások között voltak az Északi-Ká-
rolina béliék. Nagy szerentse csakugyan, hogy
még edejétskén kitudódhatott a' dolog, és az ösz-
tze esküdtek között már sokak el fogattattak és
megölettettek. Hanem így is tettek, minkelette
erőt vehettek volna a' Fejerek rajtok, fok káro-
kat. Egész falukat és városokat fel gyujtottak
és fel égettek. Kétfégen kívül ezekhez is Sz.
Domingó szigetéről harapodzott által a' táma-
dásnak tüze.

Helvétziai Respublika.

Lutzernből, Augustus 17-dikén. Az Unter-
waldeni Kanton' határain számos katonaság gyü-
lekezett öszsze. Az emberek minden felé szala-
doznak felkelhető javaikkal egygyütt széljel ezen
Kántonból. Külömbkülömb Helvétus vidékekről
mind több-több fegyveres nép gyül erre felé
a' Gen. *Andermatt* vezérlése alatt. Egy más
Helvétus sereg a' Bernai Kanton és Unterwalden
között való vidékeket vette tzelba. de a' hol az

Unterwaldeni lakosok az útakat keményen bé vágták, és a' hozzájuk való ferhetéft tsaknem lehetelenné tették. Itt refzketve várja minden a' jövendőt, a' melly minden előre való jelek szeréat egy hazafiak között való szomorú háborut fog magával hozni.

Schwitzból, Aug. 16: dikén. A' mi 3 Kántonaink, *Uri, Schwitz, és Unterwalden,* igen érzékeny hirdetéft botsátottak a' Helvetziai több Kántonokhoz, a' mellyből így következnek néhány periodusok. — „

„A' Szabadság vala a' mi legibetsesebb kőnodiumunk; a' mi atyáink életjeken és véreken vásárolták azt. A' mi szabadságunknak első fundálóji atyafiságoson nyujtottak kezeket a' ti atyáitoknak, őket a' magok szövetségekbe fogadták, és így tsatáztak gyakran egybe vetett vallakal attyokfiainak szabadságokért és jussaikért; sok nemes vér ki omlott a' nyert szabadságnak megtartathatásáért. Mint szabad nemzet, századoktól fogva élünk égygyütt megeledeffel pásztori életet, és senkit nem bántván, örömmel szemléltük szövetségés atyánkfiainak bölög állapotjokat. A' szabadság édes álmából az 1798: dik esztendő serkentett fel kegyetlen módon bennünket; semmi erőszakot és mesterkedéft nem hagytak próbálatlan, hogy nyakunkat egy olyan új Konstitúciónak járma alá hajthassák, a' melly semmi környúlállásainkkal, mindenek felett pedig szabadságunkkal, tellyességgel meg nem égygyezett. A' mi kitápn pásztori népünk abban az időben hadat folytatott Galliának győzedelmeskedéshez izokott seregei ellen; nemes hazánknek sok vitéz fia nemes halállal hőltanak meg; végre engedni kéntelenítettünk az erőnek. Hanem, a' szabad ember, lántzan is szabad maradott. Végezetre sok inségeink után, szabadságunknak

sugárai, a' Lünevillei Kötés 11-ik cikkelyében kezdettenek leg előbb újontan fényleni, a' hol vizsgálva adatott az a' jussa Helvétziának, hogy magoknak tettzése szerént való Konstitutiót állithassanak fel. Hanem, ezen remétségünket is nem soká semmivé tette a' részre hajlás és systemizálás; a' Landamman Reding törekedéseinek minden gyümöltsei elenyésztek; végezetre megérkezett az Országlovszék Biztossa Keller, a' ki minden tisztviselőinket tettzése szerént le hányván, olyan Tanátsot állított fel közöttünk, a' milyent kedve tartotta. Hogy ne lázzasztanak fel az e' félék egy szabad nemzetet! Mind ezekhez képest az Első Augustus, t. i. a' Frantzia seregek töllünk való elmezeleteknek napja, vala végezetre az a' nevezetes nap, a' mellyen ezen 3 Kántonok, az ő törvényesen nyert, vitézül megtartott, és annak elvétettödése ellen oly sokszor protestált szabadságát új lábra állította, 's tsendes gyűléseket tartván, magának hazafi előljárokát vállaltott. Nékünk nintsen az a' jussunk, hogy más Kántonok eleibe törvényeket szabjunk: hanem ille, hogy azok is olyan igazságosok légyenek, hogy a' 3 leg régibb Kántonokra erőszakkal lemmi olyan Konstitutiót, a' melly őket szerentsétlenné tenné, ne tartsanak. Mi nem ellenségesen és nem atyafiságtalanul szakadtunk el a' több Kántonoktól: sőt azt ohajtjuk, hogy minyájokkal szövetséges barátságban élhessünk. Mi akár mi némű *Centrális* Országlovszékhez hozzá tsatóljuk magunkat, a' melly a' mi szabadságunkért és jussainkért nekünk kezességet ajánl, a' melly a' mi szent vallásunkat minden megtámodtatás ellen bátorságba helyeztet, és réánk a' mi kibeszélhetetlen elszégyenülésünkben új adót nem vét. Barátaink! Szomszédaink! Atyánkfiai! Szövetséges társaink! tehát ti is legyetek igazságosok; jó tzelező pontról ítéljétek meg tselekedeteinket. Hagyjátok meg a'

mi sfendeffégünket és szabadságunkat; ne szolgál-
 jatok elközül a' Helvétziai szabadság ellenségei-
 nek. A' szabad embertől félni kell a' szabadság-
 gért és hazájáért való viaskodásban. Ki beszél-
 hetetlen szomorúságot fogna nekünk okozni az,
 ha azt kellene meg érnünk, hogy atyánkfiai ellen-
 tsatázzunk, a' kiket szeretünk, és a' kiknek éppen
 annyi jót a' mennyit magunknak kívánunk. Ha-
 nem, ha a' szükség fogja kívánni, a' mi határo-
 zásunk: szabadon elni vagy meg halni."

Német Ország.

A' Német országi közönséges levelekben le-
 het olvasnimár most egész környülállásai szerént
 azon egygyezést, a' mellyet ezen esztendőben Má-
 jusnak 24-dikén, a' Pruszszus udvar nevében
 Marquis *Luhezini*, a' Frantzia Országlszék ne-
 vében pedig Gen. *Beurnonville*, a' Szövetséges
 Belgiumi vólt Helytartói Orániai Házra néz-
 ve, Párisban tökéletességre vittek. Nyoltz tzik-
 kelyei ezen egygyezésnek summáson ezeket fog-
 lalják magokba: —

1) A' *Nassau = Orániai = Dillenburgi = Dietzi*
 Hertzeg, forma szerént le mond a' maga és örö-
 kössei nevekben a' mostani Batava Respublikát
 tévő Szövetséges Belgiumi Helytartói méltóság-
 ról, valamint szintén minden ezen méltóságból
 folyó jussairól, fizetéséről, és prerogatívairól, 's
 a' Respublika földjén és annak Koloniáiban lé-
 vő minden uradalmairól, 's tulajdonos jussai-
 ról. —

2) A' Hertzeg, ennek hites társa a' Hertzeg-
 né, és minden gyermekeik 's örökösseik, a' Bata-
 va Respublikában lévő állandó és esztendőnként
 való jövedelmeiket, a' szerént vegyék, mint má-
 sok mindenek, a' kiknek a' Respublika intereff
 fizet. —

3) Az első cikkelyben említettök lemondásaiért, először a' *Fuldai* Püspökség és Apáturság, másodszor a' *Corvey*, harmadszor a' *Baumgarteni* Apáturságok, a' hozzájuk tartozókkal, székularizáltatott állapotban, negyedszer *Dortmund*, *Ysni*, és *Buohhorn* imperialis városok, minden hozzájuk tartozókkal egygyütt, a' Hertzegi Háznak adattassanak, örökösi jussal, és olyan feltétel alatt —

4) Szer, hogy a' fiu : ág által az alszfony : ág mind ezeknek birásából ki szorittassék ugyan, hanem a' fiu : ágnak megszűnésével, az alszfony : ág a' férjfi : ágnak minden jussaiba bé lépjék. Abban az esetben pedig, hogyha a' Hertzegi Háznak mind két ágan lévő maradékai ki halnának, a' nevezett birtokok és Státusok, minden fejedelmi jussaikkal egygyütt, a' Prusziai Királyi Házzá szálljanak. —

5) A' Pruszias Király és az Első Konzul a' Frantzia Nemzet nevében, egymásnak, valamint szintén az Orániai Házzá nézve is, minden pótolásban jutott, általengedett, vagy elfoglalt tartományokat, költsönösen garánciroznak, az az, egymásnak azokért költsönös kezelleget ajánlanak. —

6) A' Pruszias Király és az Orániai Hertzegi Ház, a' Batava Respublikát meg ismerik. —

7) Ezen Kötésnek költsönös megerősítése és általiseréltetése után, a' Pruszias Király és az Orániai Hertzeg, haladék nélkül el foglalhatják a' nékiek jutott tartományokat és jöszágokat. —

8) Ezen Kötésnek mind két Fél helybehagyása által meg kell 40 napok alatt erőfittetái.

Költ Párisban, Május 24 : dikén, 1802 : ben.
 Marquis Luchezini.
 Generál Beurnonville.

Magyar Ország.

Budáról. — Eö Cs. Kir. Felsége, az Esztergomi Püspöki megyéhez tartozó *Moyki* apátur-
fágot, Esztergomi Kanonok 's egyházsínd a'
Pozsoni Érseki Szeminariumbéli Rektor Nagy 's Sel-
metzi *Kaszeniczky Adám* úrnak adni, kegyelmesen
méltóztatott. —

„A' *Rátzkévi* nevü szigetén nem meltsze in-
nét Augullus 25: dikén tűs támadván, 300 há-
zak lettek hamuvá.

Eszterházy Miklós eö Hertzegsége, az eddig
Gyulai Sámuel nevet viselt Regementnek mos-
tani tulajdonosja, ezen Regementnek által véte-
lére, Aug. 24: dikére viradó éjjel Pestre érkez-
vén, az nap dél előtt az egész tiszti kar által il-
lendő képpen tiszteltetett. Erve felé az egész
Regement exertzirozott eö Hertzegsége előtt : 's
bé seietülvén, igen szépen meg világosított az
egész kalzárma. Szép páripakat vállogattattott
ki eö Hertzegsége tulajdon istallójából, és ho-
zattatott ide, külömbkülömb helyekre való be-
sies' ajándékokat tévén azokkal.

Pozsonból Augustus 31: dik napján. — Szo-
moru nyomát hagyta itt a' múlt szomba-
ton egy tsak az első tekmtettel könnyen keresz-
tül haladni látszó zivatar. A' Duna partján 6
emberek dölgoztak egyhajón, a' kik közé a'
menkö le- esvén, egy szereintsétlen haznépnek
attyát meg ölte, hármat tsak meg szédített, a' más
kettőt tellyelléggel nem illette.

* * *

Titt. Illésy Ferencz Ur érdemes hazánkfia,
a' törvényes tudományoknak, Pesti Királyi Fő
Oskolában való el végzése után, a' Commercialis

lis és Cambialis Tudományoknak tanulása végett ide Bécsbe fel jövéen, hat hólnapok elforgása alatt, azokat olly szorgalmatosan tanulta és folytatta, hogy a' múlt Augulus 27 ik napján, az ide való akadémiái rendelések szerént, examenre bocsfáttatván, a' nevezett tudományokban való esmeretének a' leg jelesebb példait mutatta, a' mint a' következő bizonyítóg levél elegendőképpen bizonyítja.

Ich Endesgefertigter bestätige hiemit, daß Herr *Franz v. Illyf* meinen Vorlesungen aus dem Handlungs- und Wechselrechte mit besonderm Fleisse beygewohnt, und bey der jährlichen Prüfung solche Beweise seiner Verwendung gegeben habe, daß er unter die Schüler der ersten Classe mit Vorzug gesetzt zu werden verdiente. Die Sitten waren den akademischen Gesetzen angemessen. — *Gegeben Wien den 27ten August 1802.* — *Sonnleithner Professor Publ. Juris Cambialis et Mercium in Universitate Vindobonensi.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* *

Aradon, Augulus 15. ikén. A' mezei Gazdaságban támasztott kérdésekhez melleleg hozzá szólni kívánván — a' házi *Patkányok*, vagy is, *Potzok*, *Egerek*, *Vakondokok*, némünémű elvesztésekre következő tapasztalásaimat a' *Magyar Közönség* előtt fel fedezem: A' mezőkben találtató illetén földi-ártalmak elidegenítésére — az ő lakásoknak tágos, térséges vidékeik miatt — nehéz egyátallyában hozzá vetni, vagy kivesztéseket eszközteni — mivel a' házaikban tapasztaltatik, hogy a' hol ezen boszfrankodást indító éjjeli késértetek járnak, ott bizonyára eledeleknek is kell lenni, mellynek sünetével, s héjjánosságában, vagy magoktól elvesznek, vagy eltávoznak, annyira, hogy szemcinkkel látjuk,

midőn a' kisebb folyó vizeket is a' patkányok által úszszák, és az egerek is ha megfzorúlnak; következendöképpen a' terméketlen esztendőben megkevesednek; vagy az idő nedves, esős, havas járása, vagy táplálások szűke miatt. De az ilyes házi alkalmatlanságokat valamennyire még is el lehet üzni, vagy számokat kevésíteni — A' mint a' Mezei Gazdaság utólsobb tudósításaiban irattatik: hogy Bögrékkel, Csuprokkal, Fazakakkal (mellyekbe félig viz tételten) lehet az egereket, és a' patkányokat is meg fogdosni — de úgy — (a' mint én szoktam tenni nagy vigyázással.)

1. Hogy a' Fazék szája eleibe lebillenő eszközt, millyennel a' gyerekek a' többen a' *tzinkét* fogják, helyheztetek, hogy a' fazék fülén felálló ajtótska annak szájára le essen 's bezáródjon; minthogy, a' mint mondám az egér a' vízben is tud járni, és abból ki úszni — kiszabadulni — és ezen fazakat, melly nagyobotska, 3—4 itzésnél; az egerek járására, az almáriomhoz, ágyhoz, buzá, 's más gabona-kasokhoz kötözöm úgy annyira, hogy napjában 20—at is fogok; jó volna ezen vizet talán, meg is *piskólttozni* — azon esetre, ha a' fazékból az egerek magokat az ajtón kirágnák is, elvesznének? Vagy talán ártalmas, mert más eledelünket megmáíznák, 's ez kárunkra volna? kérdéft szenved.

2. A' házi patkányok ellen pedig, egy nagyobb Dézsát, Csebet félig vízzel megtöltvén, és arra is, lebillenő ajtót tölgy fábol nehézségére nézve készitvén, velle a' kamarámban, pintzém-ben naponként 10—15-töt fogok; de mindég más fris vizet töltök belé, és a' petzöre, vagy is a' billegő fára egy kis pergelt szalonna bőrt tészek, mellynek szagára a' potzok eljödögél, 's meg fogódik. Ezek ellen más probát is tettem, úgymint: a) Egy patkát az arra készített ládá-

val elevenen meg fogván, a' fél szemét kisütöttem, és nyakára kis csörgőt kötven, a' lyukába vizfza eresztettem. b) Ketske, vagy Juh Izarvat, vagy más dög tsontot megpergeltetven, a' potzok tsapásaira, és lyukaiba tettem. c) Kriftály üveget mézes - pogátságban kevervén ide, 's tova elhántam, a' midön azon üveget megtörve öszvegyürtam, és kis darabokra izaggattam volna. d) lyukaikba ött, hat akó vizet hordattam. — Mind ezek után, ámbár gabonám az idén is, középszerün az öfzi vetésről termett, még is a' patkányok aztat nem ostromolják, talán ök is a' jövő izük, téltől félnek!

3. A' *Vakondok*ról, egy helyes tapasztalásomban, mindenet bizonyossá tehetek, hogy azaz azokat kivesztik, kivált a' házi kertekből — javaslom is eztet, nevezetesen minden kertészkedő gazdának.

A' *Napraforgó* — deákul, *Heliotus* — nevü kórós fü — (talán minden Magyar előtt ismeretes — azért nem is írom le aztat) a' hol terem, vagy vettek, ott a' *Vakondok* nem túr; szereztem ennek magvából 4—5 itzényit, és minden veteményes ágyom szegleteire egy - egy szemet tiltetven, és arra gondot viselvén, a' vakondok azon a' tájon soha sem áfott, még ott volt vetve télen, nyáron; sőt mint a' *tsitsoku* meg gyökere-sedvén, majd ki irthatatlanúl nő és gyarapodik. — Ezt a' nagyobb kertekben is jó volna elhíntetni, sőt a' mezön, és szántóföldökön is — mivel a' magvából, ezen hasznán kívül, jó zsiros olaj ütettetik; melly métszekre, és enni is jó.

„Peretsenyi Nagy László.